Rok II. Kraków, dnia 1 czerwca 1905 r. Nr. 5.

PRZEWODNIK KĄPIELOWY

DWUTYGODNIK ILUSTROWANY

wydawany w porze kąpielowej przez Polskie Towarzystwo Balneologiczne w celu reklamowania i popierania rozwoju zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.

Redaguje Komitet. — Redaktor: Dr. ZYGMUNT WĄSOWICZ.

Redakcya i administracya:
Kraków, ul. Floryańska L. 44.
Rękopisów nie zwraca się.

OGŁOSZENIA:
za 1 wiersz petitem lub jego miejsce 30 hal.
Adresy lekarskie 1 K. 50 h. jednorazowo.

Przewodnik kąpielowy rozsyłany jest **bezpłatnie** P. T. Lekarzom w Galicyi, W. Ks. Poznańskiem i Królestwie Polskiem, czytelniom publicznym, kawiarniom, cukierniom, restauracyom, hotelom i wkładanym bywa do przedziałów I. i II. klasy pociągów osobowych i pospiesznych na głównych liniach kolejowych.
W prenumeracie kosztuje *Przewodnik kąpielowy* 6 Kor. za rocznik.

Przegląd najważniejszych chorób przewlekłych, nadających się do leczenia w polskich zdrojowiskach i uzdrowiskach.

Choroby	Nadają się do leczenia w zdrojowiskach i uzdrowiskach
Choroby serca i narządu krążenia	Ciechocinek, Jaworze, Krynica, Morszyn, Ojców, Rymanów, Szczawnica, Truskawiec.
Choroby, nosa, gardła, krtani, płuc i opłucnej	Birsztany, Bystra, Iwonicz, Jaśkowice, Jaworze, Kamionka, Kossów, Nałęczów, Nowe Miasto, Ojców, Otwock, Rabka, Sławuta, Szczawnica, Truskawiec, Wysowa, Zakopane.
Choroby żołądka	Druskieniki, Krynica, Rymanów, Szczawnica, Żegiestów.
Choroby jelit	Birsztany, Druskieniki, Kamionka, Kossów, Krynica, Morszyn, Nałęczów, Truskawiec, Rymanów, Żegiestów, Szczawnica.
Choroby wątroby i dróg żółciowych	Ciechocinek, Iwonicz, Morszyn, Szczawnica, Truskawiec.
Choroby śledziony	Iwonicz, Krynica, Szczawnica, Zakopane, Żegiestów.
Choroby nerek i pęcherza	Ciechocinek, Druskieniki, Krynica, Nałęczów, Rymanów, Szczawnica, Truskawiec.
Choroby kobiece	Birsztany, Busko, Ciechocinek, Czarniecka Góra, Druskieniki, Iwonicz, Jaworze, Krynica, Lubień, Maryówka, Morszyn, Nałęczów, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec, Żegiestów.
Nerwice ogólne i przewlekłe choroby nerwowe z tłem anatomicznem	Bystra, Ciechocinek, Czarniecka Góra, Grodzisk, Jaśkowice, Jaworze, Kiselka, Kossów, Krynica, Lubień, Maryówka, Morszyn, Nałęczów, Nowe Miasto, Ojców, Otwock, Sławuta, Solec, Szczawnica, Truskawiec, Zakopane, Żegiestów.
Choroby kości, mięśni i stawów, także na tle gruźliczem	Birsztany, Busko, Ciechocinek, Druskieniki, Iwonicz, Krynica, Krzeszowice, Lubień, Morszyn, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec.
Choroby przemiany materyi, jak otyłość, moczówka cukrowa, dna i t. d.	Birsztany, Busko, Czarniecka Góra, Krynica, Morszyn, Nałęczów, Ojców, Otwock, Rymanów, Solec, Szczawnica, Truskawiec, Żegiestów.
Choroby krwi	Bystra, Jaworze, Krynica, Morszyn, Nałęczów, Ojców, Sławuta, Szczawnica, Truskawiec, Wysowa, Zakopane, Żegiestów.
Zołzy — przymiot	Birsztany, Busko, Ciechocinek, Druskieniki, Iwonicz, Lubień, Morszyn, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec.
Choroby skóry	Ciechocinek, Birsztany, Iwonicz, Lubień, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec.
Zatrucia morfinowe, wyskokowe, nikotynowe i rtęciowe	Grodzisk, Kiselka, Maryówka, Nowe Miasto, Solec, Swoszowice, Zakopane.

Rozbiór chemiczny wody mineralnej ze zdroju „Kingi" w Głębokiem

wykonał
Dr. Ignacy Lemberger
Docent Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Miejscowość „Głębokie" położona jest w powiecie Nowosądeckim w Galicyi, po prawej stronie Popradu, mniej więcej w połowie drogi między stacyami Rytro-Piwniczna, na szlaku kolei państwowej Tarnów-Orlo; od strony północno-zachodniej graniczy z miejscowością zwaną „Suchą Strugą".

W uroczej górskiej dolinie, u podnóża góry „Gniewkami" zwanej, ze skały piaskowca karpackiego, należącego do warstw eocenicznych, wytryskują zdroje mineralne. W pobliżu tychże płynie bystry strumyk, zwany „Głębokim".

Zdroje mineralne w Głębokiem znane są już od dawna. Pierwszą jednak wiadomość naukową o nich podał Dr. Trembecki, lekarz zakładowy w Szczawnicy, na zgromadzeniu balneologów krajowych, odbytem w Krakowie w r. 1860, a rozprawa tegoż zamieszczoną została w roczniku Towarzystwa Naukowego krakowskiego z r. 1860 (poczet 3, tom IV.). Dr. Trembecki zbadał przy pomocy p. Zamojskiego, prowizora apteki w Nowym Sączu, skład chemiczny czterech źródeł pod względem jakościowym; ilościowego rozbioru chemicznego wówczas niedokonano. Temperatura zdrojów wynosiła + 9° R. (czyli 11·25° C), a wydatność zdroju „C" (to jest Kingi), według pomiarów Dra Trembeckiego 100 garncy na godzinę.

Pierwszy ilościowy rozbiór chemiczny zdrojów głębockich wykonał Dr. Karol Olszewski, profesor chemii w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w sierpniu r. 1877 z polecenia komisyi balneologicznej w Krakowie*). Prof. Dr. Olszewski zastał wówczas zdroje nieuporządkowane. Wszystkie cztery zdroje miały zbiorniki, zaopatrzone w nieszczelną cembrzynę kamienną wymurowaną; z tych dwa były nakryte wspólnym dachem, wspartym na podmurowaniu kamiennem, dwa zaś inne nie posiadały żadnego nakrycia. Rozbiór tych czterech zdrojów wykazał, że najsilniejszym z nich, pod względem składników stałych, jest zdrój „C", później Kingą zwany.

W roku 1881 wykonał Prof. Dr. Olszewski drugi rozbiór zdroju głębockiego „C", który nazwał głównym (późniejsza Kinga)**).

Wodę zaczerpnięto dnia 20 grudnia 1881 w obecności Dra Bolesława Lutostańskiego, ze źródła już uporządkowanego. Ówczesny właściciel zdrojów p. T. Jendel, c. k. notaryusz w Liszkach, uporządkował pod kierunkiem Dra B. Lutostańskiego źródła, a mianowicie: rozkopano zdroisko aż do litej skały, w celu zabezpieczenia zdrojów od dopływu wód słodkich, cisnących się ze wszech stron, a przeważnie od pobliskiego potoku, skałę wycementowano, koryto potoku odsunięto, zdroisko iłami ubito i ujęto szczere szczawy w studzienki cementowe, na których ustawiono kamienne cembrzyny. Nadto uregulowano odpływ zdrojów, a źródła pokryto trwałym dachem, opierającym się na murowanych ścianach.

*) Rozbiór chemiczny wody mineralnej w Głębokiem, z czterech zdrojów. Kraków 1881. Sprawozdanie komisyi fizyograficznej Akad. umiejęt. Tom XV.

**) Prof. Dr. K. Olszewski: Głębokie, rozbiór chemiczny wody mineralnej ze zdroju głównego w Głębokiem. Kraków 1882. Nakładem zarządu zdrojowiska Głębokie

To uporządkowanie zdrojów podniosło dobroć wody w sposób znakomity; podczas bowiem, gdy woda, badana przez Prof. Olszewskiego w r. 1877, miała we wszystkich zdrojach smak słabo kwaskowaty i mało się między sobą różniący, woda zaś ze zdroju „C" była nadto mętna, to po uporządkowaniu woda we wszystkich zdrojach była zupełnie przeźroczysta, a smak wody, mianowicie ze zdroju „C", był mocno kwaskowaty, szczypiący i orzeźwiający. Dowodziło to, że woda w zdroju „C" przez uporządkowanie go i ocembrowanie wzbogaciła się nadzwyczajnie w kwas węglowy, co potwierdził rozbiór chemiczny. — Wykonany w r. 1882 przez prof. Dra Olszewskiego rozbiór, podany jest poniżej w porównawczej tabeli (patrz str. 15).

Według orzeczenia Prof. Dra Olszewskiego woda mineralna w Głębokiem ze zdroju głównego (Kinga) wyszczególnia się znakomitą ilością kwasu węglowego wolnego jako też węglanu sodowego i na tej podstawie należy ją uważać za **silną szczawę sodowo-litową.**

Mniej więcej w pół roku po bytności Prof. Olszewskiego w Głębokiem, bo 20 maja 1882 roku, udał się tam Dr. Bronisław Radziszewski profesor chemii na Uniwersytecie lwowskim w towarzystwie pp. Jendla i Dr. Lutostańskiego i zaczerpnął wody ponownie do rozbioru chemicznego, a to w tym celu, aby się przekonać, czy skład chemiczny zdroju głównego nie ulega z biegiem czasu pewnym zmianom, zwłaszcza co do znakomitej ilości bezwodnika kwasu węglowego. — W sprawozdaniu swem pisze Prof. Dr. Radziszewski co następuje:*)

Z przedsięwziętych dochodzeń okazało się, że, mimo sześciomiesięcznego upływu czasu, nie zaszła żadna zmiana ani w temperaturze wody, ani też w jakości i ilości składników stałych. Z trzech dobrze zgadzających się oznaczeń okazało się iż w 1000 gm. wody znajduje się połączonego i wolnego kwasu węglowego 4·494116 gm. Odtrącając od tego ilość bezwodnika węglowego chemicznie połączonego, okazuje się, że w jednym litrze wody ze zdroju głównego w Głębokiem, znajduje się zupełnie wolnego gazowego bezwodnika węglowego 2·729668 gm. czyli 1386·4 cm.^{3} w temp. 0° C i 760 mm. ciśnienia powietrza.

Przy oznaczaniu innych składników okazały się tak drobne i nic nie znaczące różnice między moim rozbiorem a analizą Prof. Dra Olszewskiego, iż pomyślny wynik rozbioru tego ostatniego mogę tylko w całości jak i w szczególności potwierdzić".

Prof. Dr. Radziszewski porównywa dalej główne składniki wody ze zdroju Kingi z rozpowszechnionemi w Europie szczawami z Giesshübl i Krondorf i dochodzi do następujących wniosków:

„Z tych wyników rozbioru chemicznego okazuje się, że woda ze zdroju „Kingi" w Głębokiem jest przesyconą bezwodnikiem węglowym, nader czystą szczawą alkaliczną, znacznie silniejszą od najbardziej rozpowszechnionych i dotąd za najsilniejsze uważanych: Giesshübl Sauerbrunn i Krondorfer Sauerbrunn i to tak pod względem ilości wolnego bezwodnika kwasu węglowego, dwuwęglanu sodowego jak i dwuwęglanu litowego. Jeżeli zwrócimy uwagę na smak nader przyjemny i orzeźwiający szczawy głębockiej, to przyznać musimy, że woda ze zdroju Kingi w Głębokiem zajmuje **pierwsze miejsce** *między szczeremi szczawami alkalicznemi".*

Od tego czasu źródła te nie były eksploatowane, przechodziły w ręce różnych właścicieli, ulepszenia, koło źródeł dokonane, nie były utrzymywane w należytym

*) Dr. Bronisław Radziszewski: Wnioski ostateczne z rozbioru chemicznego szczawy ze zdroju Kingi w Głębokiem. Kraków 1882. Nakładem zarządu zdrojowiska Głębokie.

porządku, przez co, pozostawione na łasce losu, zaniedbane, uległy z biegiem czasu ponownie zepsuciu. Po dwunastu latach tj. w r. 1903, przeszły zdroje głębockie w ręce spółki, złożonej z kilku osób.

Nowi właściciele zajęli się ponownie gruntownem uporządkowaniem zaniedbanych urządzeń zdrojowych, w pierwszym rzędzie dokładnem ujęciem szczerej szczawy, szczególnie zdroju głównego „Kingą“ zwanego, w celu usunięcia wszelkiej możliwości zanieczyszczania zdrojów wodami słodkiemi, zaskórnemi i opadowemi, oraz możliwości przedostania się wody z pobliskiego potoku do zdrojów, nawet przy wysokim stanie wody w potoku, tj. w czasie wylewu.

W tym celu ujęto na nowo zdrój główny w studzienkę betonową, opatrzoną cembrzyną betonową. Dno studzienki jest koniczne, betonowe, oparte na skale, z wyjątkiem miejsca w którem wytryska źródło, a które wysypane jest grubym żwirem. Średnica studni wewnętrzna wynosi 96 cm. a grubość ścian cementowych cembrzyny 45 cm. Studzienka nakryta jest szczelnie płytą szklaną. W głębokości 81 cm. od górnego krańca cembrzyny znajduje się otwór odpływowy źródła, uchodzący w kanał w kształcie lewaru, utworzony w cembrzynie betonowej, który dalej połączony jest szczelnie na cemencie z kanałem odpływowym, utworzonym z rur kamionkowych, szczelnie na cemencie złączonych, prowadzącym podziemnie daleko poza budynek, zdroje mieszczący, a mający ujście w najniższem miejscu do potoku.

KRYNICA: Słup meteorologiczny przy deptaku.

Obok zdroju Kingi położone dwa inne zdroje szczawy odosobniono od zdroju głównego i ujęto każdy z osobna w duże studzienki owalne, na litej skale oparte i opatrzono również cembrzynami betonowemi, o ścianach grubości 30 ctm. Każdy z tych zdrojów ma odpływ w cembrzynie, połączony szczelnie na cemencie z kanałem z rur kamionkowych, na cemencie zespojonych, przeprowadzonym podziemnie daleko na zewnątrz budynku, z ujściem również do potoku. Miejsce w którem znajdują się te trzy zdroje, otoczono prostokątnem obmurowaniem betonowem na skale spoczywającem, wystającem na wysokość 50 cm., a podłogę prostokątu wyłożono warstwą betonową, przeciętnie 15—25 cm. grubą, z małym spadkiem ku otworowi, który połączony jest z kanałem kamionkowym, prowadzącym podziemnie poza budynek do potoku. Kanał ten ma za zadanie odprowadzać wodę, któraby się dostała na podłogę betonową podczas czerpania wody, ewentualnie pozwala on na zmywanie podłogi wodą i utrzymywanie czystości na około studzienek.

Od obmurowania tych trzech zdrojów, a mianowicie od strony wschodniej wznosi się szkarpa ze skały litej, bogata w szczeliny, któremi się przedtem sączyła woda słodka. Szczeliny tej szkarpy zabetonowano zupełnie, tak, że woda obecnie szczelinami się nie sączy; na wszelki przypadek zrobiono na najniższem miejscu szkarpy betonowany ściek, biegnący wzdłuż obmurowania, a połączony z kanałem, prowadzącym poza budynek zdrojów.

Po drugiej stronie obmurowania, mieszczącego zdroje, główny i dwa inne, tj. po stronie południowej, znajdują się jeszcze dwa zdroje żelaziste, które obecnie również uporządkowano i ujęto każdy z nich w studzienkę betonową, z grubemi betonowemi cembrzynami a odpływy ich połączono oddzielnie z kanałami kamionkowymi, cementem uszczelnionymi, prowadzącymi poza budynek, z ujściem do potoku. Przestrzeń prostokątną, którą zajmują te dwa zdroje, obmurowano murkiem betonowym w osobny przedział, a posadzkę przedziału utworzono również z grubej warstwy betonu z odpływem. Wszystkie studzienki nakryte są przykrywami.

Wszystkie te zdroje otoczono podmurowaniem kamionkowem, zewnątrz betonowanem, względnie (z trzech stron) murem, w kształcie prostokątu 17·3 m. długości a 7·0 m. szerokości, na którym wystawiono na wiązaniach drewnianych dach szczelny gontowy.

Miejsce naokoło budynku wybrukowano i otoczono ściekami brukowanymi, które odprowadzają wody opadowe do potoku; nadto z tyłu budynku zbudowano mur oporowy betonowy, zabezpieczający od wnikania wód zaskórnych i opadowych, spływających z przyległej góry.

Brzeg potoku, okalającego blisko budynek ze zdrojami, odsłonięto aż do skały i na niej wzniesiono mur oporowy betonowy 40 m. długi, 60 cm. gruby, a przeciętnie 1·90 m. wysoki. Mur ten ochrania absolutnie budynek i znajdujące się tam zdroje od przedostania się wody z potoku, nawet podczas największego wylewu potoku. Roboty wszystkie wykonano starannie i odpowiednio celowi tak, że ujęcie zdrojów i ochrona tychże od wszelkich zanieczyszczeń nie pozostawia nic do życzenia.

Po uporządkowaniu zdrojów, w sposób wyżej podany, zaproszony zostałem przez Spółkę właścicieli do zbadania wykonanych adaptacyi, a również celem zaczerpnięcia wody ze zdroju Kingi do przeprowadzić się mającego ponownie ścisłego rozbioru, aby się przekonać, czy skład zdroju głównego nie uległ od czasu ostatniego badania przez Prof. Dra Olszewskiego i Prof. Dra Radziszewskiego zmianom.

W tym celu udałem się dnia 28 maja 1904 r. do Głębokiego w towarzystwie Prof. Dra Ludomiła Korczyńskiego i Dra Ferdynanda Eichhorna. — Na miejscu zaczerpnąłem potrzebną do rozbioru chemicznego wodę, a osobno do oznaczenia ilości bezwodnika kwasu węglowego, oraz przeprowadziłem badanie fizykalne wody, oznaczenie temperatury i wydatności.

Woda, znajdująca się w zdrojach, szczególnie w zdroju głównym Kingi, jest przeźroczystą tak, że przez warstwę wody na 91 cm. grubą, znać dokładnie dno studzienki i tamże znajdujący się żwir. Ze studni wydobywają się liczne bańki kwasu węglowego. Woda zaczerpnięta do szklanki, jest zupełnie przeźroczysta.

bezbarwna, a po chwili perełkuje od obficie się wydobywających drobnych banieczek kwasu węglowego. Smak wody jest zwyczajnie kwaskowaty, szczypiący od gazu i orzeźwiający. Woni nie posiada woda żadnej. Temperatura wody mierzona w studni wynosi + 9·5° C; przy temperaturze powietrza w cieniu + 19·0° C. Wydatność zdroju Kingi, mierzona przy odpływie, wynosi 327·27 litrów na godzinę czyli 7854·48 litrów na dobę.

A) Rozbiór jakościowy.

Przy rozbiorze jakościowym znaleziono następujące składniki:

zasadowe:	kwasowe:
Tlenek potasowy	
„ sodowy	kwas węglowy połączony i wolny
„ litowy	kwas krzemowy
„ strontowy	kwas fosforowy
„ wapniowy	Chlor
„ magnowy	i ślady istot organicz.
„ glinowy	
„ żelazawy	
„ manganawy	

Natomiast nie znaleziono baru, amonu, kwasu siarkowego, azotowego, borowego, azotowego, siarkowodoru, bromu i jodu.

B) Rozbiór ilościowy.

Rozbiór ilościowy wykonano według metod podanych w dziele Freseniusa pod tyt.: *Anleitung zur quantitativen chemischen Analyse.*

Wyniki rozbioru jakie otrzymano przy oznaczeniu poszczególnych połączeń, podaję poniżej.

1. Oznaczenie ciężaru gatunkowego.

Ciężar gatunkowy oznaczono zapomocą piknometru a jako średni wypadek z dwóch oznaczeń otrzymano; 1·00333.—

2. Oznaczenie składników stałych.

Do oznaczenia składników stałych użyto 200 gm. wody, a w tej ilości znaleziono po wysuszeniu w temp. + 180° C. 0·4165 gm. czyli w 1000 gm. wody 2·0825 gm. składników stałych.

Składniki te odparowano dla kontroli z kwasem siarkowym, a utworzone siarkany wyżarzono i odważono. Otrzymano z 200 gm. wody 0·5555 gm. siarkanów czyli 2·7775 gm. w 1000 gm. wody.

3. Oznaczenie chloru.

Użyto do oznaczenia 1000 gm. wody z których wydzielono i odważono 0·0227 Ag Cl. odpowiadające 0·0056 gm. chloru Cl.

4. Oznaczenie sumy kwasu węglowego.

Do oznaczenia całkowitej ilości kwasu węglowego użyto w jednym wypadku 229·0 gm. wody i znaleziono w niej kwasu węglowego 1·0602 gm. a w drugim przypadku 218·0 gm. wody w której znaleziono 1·0093 gm. CO_2 czyli przeciętnie znaleziono w 1000 gm. wody 4·6399 gm. kwasu węglowego CO_2.

5. Oznaczenie kwasu krzemowego.

Do oznaczenia kwasu krzemowego użyto 2000 gm. wody, w której to ilości znaleziono 0·0616 gm. kwasu krzemowego $Si\ O_2$, czyli 0·0308 gm. w 1000 gm. wody.

6. Oznaczenie tlenku żelazawego.

W odsączu od kwasu krzemowego pod 5, oznaczono tlenek żelazawy, którego znaleziono 0·0071 gm. FeO w 1000 gm. wody.

7. Oznaczenie tlenku glinowego i kwasu fosforowego.

W odsączu od żelaza pod 6, strącono fosforan glinowy, którego odważono 0·0022 gm. Gdy w roczczynie kwasu fosforowego już nie znaleziono, obliczono z powyższej ilości tlenek glinowy i kwas fosforowy, których znaleziono 0·0005 gm. tlenku glinowego $Al_2\ O_3$ i 0·0006 gm. kwasu fosforowego $P_2\ O_5$ w 1000 gm. wody.

8. Oznaczenie tlenku wapniowego.

W odsączu od żelaza względnie tlenku glinowego strącono węglan wapniowy i strontowy; które zamieniono na tlenki. W 2000 gm wody znaleziono 0·6628 gm. Ca O + Sr O czyli w 1000 gm wody 0·3314 gm. Ca O + Sr O. — Gdy zaś pod 11. znaleziono w 1000 gm. wody 0·0050 gm. tlenku strontowego Sr O, więc po odjęciu tej liczby od sumy Ca O + Sr O pozostaje 0·3264 gm. tlenku wapniowego Ca O w 1000 gm. wody.

9. Oznaczenie tlenku magnowego.

W odsączu od węglanu wapniowego i strontowego pod 8. oznaczono tlenek magnowy. Odważono 0·8030 gm. pyrofosforanu magnowego co odpowiada 0·2902 gm. Mg O czyli znaleziono 0·1451 gm. tlenku magnowego Mg O w 1000 gm. wody.

10. Oznaczenie tlenku litowego.

Do oznaczenia tlenku litowego użyto 5000 gm. wody. Odważono 0.0459 gm. fosforanu litowego $PO_5\ Li_3$ czyli 0·0092 gm. $PO_5\ Li_3$ w 1000 gm. wody, odpowiadającą 0·0011 gm. chlorku litowego Li Cl czyli 0·0036 gm. tlenku litowego $Li_2\ O$ w 1000 gm. wody.

11. Oznaczenie tlenu strontowego.

Do oznaczenia tlenku strontowego użyto 5000 gm. wody. Odważono 0·0443 gm. siarkanu strontowego $Sr\ SO_4$ co odpowiada 0·0250 gm. tlenku strontowego Sr O czyli 0·0050 gm. tlenku strontowego Sr O w 1000 gm. wody.

12. Oznaczenie tlenku manganawego.

Do oznaczenia użyto 5000 gm. wody. Odważono nadtlenku manganawego $Mn_3\ O_4$ 0·0011 gm. co odpowiada 0·0010 gm. tlenku manganawego czyli 0·0002 gm. Mn O w 1000 gm. wody.

13. Oznaczenie tlenku potasowego.

Użyto do oznaczenia tlenku potasowego 1000 gm. wody. Odważono 0·0640 gm. chlorku platynowo potasowego odpowiadające 0·0192 gm. chlorku potasowego K Cl czyli 0·0121 gm. tlenku potasowego $K_2\ O$ w 1000 gm. wody.

14. Oznaczenie tlenku sodowego.

Użyto wody 1000 gm. Suma chlorków potasowców Na Cl + K Cl + Li Cl wynosiła 1·2667 gm. gdy zaś pod 10. znaleziono 0·0011 gm. Li Cl a pod 13. 0·0192 gm. K Cl więc pozostaje 1·2464 gm. chlorku sodowego Na Cl. Ta ilość Na Cl odpowiada 0·6615 gm. tlenku sodowego $Na_2\ O$ w 1000 gm. wody.

Zestawienie składników zawartych w 1000 gm. wody.

Tlenku	potasowego	$K_2\ O$	0·0121 gm.
„	sodowego	$Na_2\ O$	0·6615 „
„	litowego	$Li_2\ O$	0·0036 „
„	strontowego	Sr O	0·0050 „

Tlenku wapniowego	CaO	0·3264	gm.
„ magnowego	MgO	0·1487	„
„ glinowego	Al_2O_3	0·0005	„
„ żelazawego	FeO	0·0071	„
„ manganawego	MnO	0·0002	„
Bezwodnika kwasu węglowego	CO_2	4·6399	„
„ „ krzemowego	SiO_2	0·0308	„
„ „ fosforowego	P_2O_5	0·0006	„
Chloru	Cl.	0·0056	„
Istot organicznych		zaledwie ślad.	

Zespolenie połączeń na 1000 gm. wody.

1. Chlorek sodowy.			
Pod (3) znaleziono	Cl	0·0056	gm.
który wiąże	Na	0·0036	„
tworząc chlorku sodowego	$NaCl$	0·0092	„
2. Węglan litowy.			
Pod (10) znaleziono	Li_2O	0·0036	„
który wiąże	CO_2	0·0053	„
tworząc węglanu litowego	Li_2CO_3	0·0089	„
3. Węglan potasowy.			
Pod (13) znaleziono	K_2O	0·0121	„
który wiąże	P_2O_5	0·0006	gm.
tworząc fosforanu glinowego	$Al_2P_2O_8$	0·0011	„
10. Węglan sodowy.			
Pod (14) znaleziono	Na_2O	0·6615	„
połączono z chlorem	Na	0·0036	„
co odpowiada	Na_2O	0·0049	„
pozostaje zatem do połączenia	Na_2O	0·6566	„
który wiąże	CO_2	0·4652	„
tworząc węglanu sodowego	Na_2CO_3	1·1218	„
11. Kwas węglowy i istotnie wolny.			
Pod (4) znaleziono	CO_2	4·6399	„
połączono z	Na_2O	0·4652	„
„ z	K_2O	0·0057	„
„ z	Li_2O	0·0053	„
„ z	CaO	0·2576	„
„ z	SrO	0·0021	„
„ z	MgO	0·1636	„
„ z	FeO	0·0043	„
„ z	MnO	0·0001	„
zatem połączono razem	CO_2	0·9039	„
do utworzenia dwuwęglan. potrzeba	CO_2	0·9039	„
razem zatem połączono	CO_2	1·8078	„

IWONICZ: Hotel i główna restauracya.

który wiąże	CO_2	0·0057	gm.
tworząc węglanu potasowego	K_2CO_3	0·0178	„
4. Węglan wapniowy.			
Pod (8) znaleziono	CaO	0·3264	„
który wiąże	CO_2	0·2576	„
tworząc węglanu wapniowego	$CaCO_3$	0·5840	„
5. Węglan magnowy.			
Pod (9) znaleziono	MgO	0·1487	„
który wiąże	CO_2	0·1636	„
tworząc węglanu magnowego	$MgCO_3$	0·3123	„
6. Węglan strontowy.			
Pod (11) znaleziono	SrO	0·0050	„
który wiąże	CO_2	0·0021	„
tworząc węglanu strontowego	$SrCO_3$	0·0071	„
7. Węglan żelazawy.			
Pod (6) znaleziono	FeO	0·0071	„
który wiąże	CO_2	0·0043	„
tworząc węglanu żelazawego	$FeCO_3$	0·0114	„
8. Węglan manganawy.			
Pod (12) znaleziono	MnO	0·0002	„
który wiąże	CO_2	0·0001	„
tworząc węglanu manganawego	$MnCO_3$	0·0003	„
9. Fosforan glinowy.			
Pod (7) znaleziono	Al_2O_3	0·0005	„
Istotnie wolnego kwasu węglowego	CO_2	2·8321	gm.
12. Kwas krzemowy.			
Pod (5) znaleziono	SiO_2	0·0308	„
13. Składniki stałe.			
Pod (2) znaleziono składników stałych		2·0825	„

Zestawienie połączeń zespolonych zawartych w 1000 gm. Kingi.

Węglanu sodowego	Na_2CO_3	1.1218	gm.
„ potasowego	K_2CO_3	0·0178	„
„ litowego	Li_2CO_3	0·0089	„
„ strontowego	$SrCO_3$	0·0071	„
„ wapniowego	$CaCO_3$	0·5840	„
„ magnowego	$MgCO_3$	0·3123	„
„ żelazawego	$FeCO_3$	0·0114	„
Węglanu manganawego	$MnCO_3$	0·0003	„
Chlorku sodowego	$NaCl$	0·0092	„
Fosforanu glinowego	$Al_2P_2O_8$	0·0011	„
Kwasu krzemowego	SiO_2	0·0308	„
Istot organicznych		zaledwo ślad	
Składniki stałe obliczone		2·1047	gm.
Składniki stałe odważone		2·0825	„
Bezwodnik kwasu węglowego w dwuwęglanach		0·9039	„

Bezwodnik kwasu węglowego istotnie wolny		2·8321 gm.
czyli 1432·4 cm^3 bezwod. kwasu węglow. w 1000 wody przy 0^0 C i 760 mm. Hg.		„
Wszystkich składników stałych i lotnych		5·8407 „
Ciężar gatunkowy	1·00333	
Temperatura wody	+ 9·5° C.	

Zestawienie składników zespolonych w 1000 gm. wody po zamianie węglanów na dwuwęglany.

Dwuwęglanu sodowego	$CO_3\,Na\,H$	1·5870 gm.
„ potasowego	$CO_3\,K\,H$	0·0235 „
„ litowego	$CO_3\,Li\,H$	0·0142 „
„ strontowego	$(CO_3)_2\,Sr\,H_2$	0·0092 „
„ wapniowego	$(CO_3)_2\,Ca\,H_2$	0·8416 „
„ magnowego	$(CO_3)_2\,Mg\,H_2$	0·4759 „
„ żelazowego	$(CO_3)_2\,Fe\,H_2$	0·0157 „
„ manganaw.	$(CO_3)_2\,Mn\,H_2$	0·0004 „
Chlorku sodowego	$Na\,Cl$	0·0092 „
Fosforanu glinowego	$Al_2\,P_2\,O_8$	0·0011 „
Kwasu krzemowego	$Si\,O_2$	0·0308 „
Istot organicznych		zaledwo ślad
Ogółem składników stałych		3·0086 gm.
Bezwodnika kwasu węglowego wolnego		2·8321 „

Bezwodnika kwasu węglowego wolnego i w dwuwęglanach		3·7360 gm.
Ciężar gatunkowy wody	1·00333	
Temperatura wody	+ 9·5° C.	
„ otoczenia	+ 19·0° C.	

Według oznaczeń Prof. Dra Jaworskiego wynosi punkt kryoskopowy $\triangle = - 0·21^0$.

Przewództwo elektryczne właściwe K = 0·0026076 przy 18° C.

Zestawienie składników zamienionych na siarkany celem sprawdzenia ścisłości rozbioru chem. Gramy w 1000 gm. wody.

Znaleziono	$K_2\,O$	0·0121 gm.	odpowiadające	$K_2\,SO_4$	0·0408 gm.
„	$Na_2\,O$	0·6615 „	„	$Na_2\,SO_4$	1·5143 „
„	$Li_2\,O$	0·0036 „	„	$Li_2\,SO_4$	0·0132 „
„	$Sr\,O$	0·0050 „	„	$Sr\,SO_4$	0·0088 „
„	$Ca\,O$	0·3264 „	„	$Ca\,SO_4$	0·7930 „
„	$Mg\,O$	0·1487 „	„	$Mg\,SO_4$	0·4437 „
„	$Fe\,O$	0·0071 „	„	$Fe_2\,O_3$	0·0079 „
„	$Mn\,O$	0·0002 „	„	$Mn\,SO_4$	0·0004 „
„	kwasu krzemowego			$Si\,O_2$	0·0308 „
„	fosforanu glinowego			$Al_2\,P_2\,O_8$	0·0011 „
Suma siarkanów obliczonych					2·8540 „
Pod B. 2. odważono siarkanów					2·7775 „

Porównanie składu wody ze zdroju Kingi z roku 1881 i 1904

ze składem kilku szczaw europejskich, powszechnie u nas znanych i używanych.

Składniki w 1000 gm. wody wyrażone w gramach	Zdrój Kingi w Głębokiem		Giesshübl			Apolinaris Mineral Brun.	Krondorf Kronprinz. Stefanie
	Olszewski i Radziszewski 1882	Lemberger 1904	Otto-Quelle 1877	Elisabeth Quelle	Franz Josef Quelle	Bischof, Kyll, Mohr. 1878—1880	Quelle-Lerch 1880
Dwuwęglanu sodowego	1·4804	*1·5870*	1·1928	1·076	0·794	0·9555	1·1307
„ litowego	0·0180	*0·0142*	0·0103	0·0005	0·0001	—	0·0024
„ wapn.	0·8082	*0·8416*	0·3438	0·224	0·243	0·2608	0·4950
„ magn.	0·5142	*0·4759*	0·2133	0·134	0·169	0·3775	0·4192
„ żelaz.	0·0158	*0·0157*	0·0036	0·007	0·003	0·0075	0·0193
„ potas.	0·0284	*0·0255*	—	—	—	—	—
Chlorku sodowego	0·0098	*0·0092*	0·0303 (KCl)	0·021	0·128	0·3765	0·0248 (KCl)
Siarkanu sod. (wapn. potas.)	—	—	0·0339	0·029	0·046	0·2128	0·0466
Ogółem składn. stałych	3·0427	*3·0086*	2·0066	2·618	1·494	2·2043	2·5256
Ciał organicznych	ślad	*zaledwo ślad*	0·0019	0·001	0·002	—	0·0082
Wolny kwas węgl. w gm.	2·7296	*2·8321*	2·3799	1·861	2·072	2·6600	2·3642
„ „ „ „ cm^3 w litrach	1386·4 cm^3	*1432·4 cm^3*	1205·8 cm^3	941·1 cm^3	104·8 cm^3	1345·4 cm^3	1195·8 cm^3
Ciepłota wody	+ 8·4° C.	*+ 9·5° C.*	+ 7·7° C.	—	—	+ 21·2° C.	+ 10·3° C.

Orzeczenie.

Z powyższego rozbioru chemicznego okazuje się, że woda ze zdroju głównego w Głębokiem „Kingą“ zwanego, jest nadzwyczaj silną szczawą sodowo-litową.

Szczawa ta wyszczególnia się znakomitą ilością wolnego bezwodnika kwasu węglowego jakoteż dwuwęglanu sodowego, obok dwuwęglanu litowego; wyróżnia się dalej nadzwyczaj małą ilością ciał organicznych i chlorków oraz brakiem siarkanów, azotanów i związków barowych. Smak wody nader przyjemny, kwaskowaty i orzeźwiający, nadaje wodzie ze zdroju „Kingi“ cechę wody higienicznej. Jej czystość chemiczna sprawia, że woda ta nadaje się do napełniania do flaszek, w których, szczelnie zamknięta, nie ulega rozkładowi.

Jeżeli porównamy skład chemiczny wody ze zdroju „Kingi“ w Głębokiem, obecnie zaczerpniętej, ze składem jaki miał ten zdrój w roku 1881 i 1882, przychodzimy do przekonania, że zdrój Kingi zupełnie się pod względem swego składu nie zmienił, że więc zdrój ten ma nadzwyczaj stały skład chemiczny, nie ulegający żadnej zmianie, okoliczność, którą tu z naciskiem podnieść musimy. W składzie o tyle tylko zaszły zmiany, że zwiększyła się ilość zawartego dwuwęglanu sodowego i wolnego kwasu węglowego, co się tłómaczy dokładnem ujęciem szczerej szczawy i zabezpieczeniem jej od dopływu wód słodkich.

Porównanie składu chemicznego zdroju głównego w Głębokiem ze szczawami czeskiemi w Giesshübel i Krondorf, jak niemniej ze szczawą Apolinaris w Prusach wykazuje, że zdrój Kingi jest znacznie silniejszą szczawą od rozpowszechnionych i dotychczas za naj-

silniejsze uważanych, tak pod względem zawartych ilości wolnego bezwodnika kwasu węglowego jak i dwuwęglanu sodowego i dwuwęglanu litowego, oraz że zdrój głębocki wyróżnia się mniejszą ilością węglanu żelazawego od szczawy krondorfskiej. Szczawa głębocka wyróżnia się dalej od wymienionych szczaw znacznie mniejszą ilością zawartych chlorków i ciał organicznych oraz zupełnym brakiem siarkanów.

Z rozbioru chemicznego i z porównania z innemi szczawami wynika zatem, że woda ze zdroju Kingi w Głębokiem przewyższa co do składników znakomicie szczawy zagraniczne i że, ze względu na znaczną zawartość wolnego kwasu węglowego i dwuwęglanu sodowego a brak siarkanów i godnych uwagi ciał organicznych, należy wodę ze zdroju Kingi zaliczyć **do najczystszych wód higienicznych i dyetycznych**, a, ze względu na zawartość dwuwęglanu litowego i węglanu żelazawego, nie można jej odmówić również znaczenia **wody leczniczej**.

Sprawozdania i streszczenia.

Rose w Nrze 28 *N.-York Medic. Journal* z r. 1904 podaje swoje spostrzeżenia nad działaniem suchych kąpieli z kwasu węglowego na krążenie.

Dotychczas używano kwasu węglowego jedynie jako dodatku do zwyczajnej kąpieli wodnej (z wody słodkiej, solankowej, żelazistej, morskiej i t. p.). Rose wprowadził w życie suche kąpiele z kwasu węglowego i zastosował je u znacznej liczby neurasteników i osób niedokrewnych. Kąpiel bierze chory, siedząc w metalowej szafce, do której pod ciśnieniem wpływa z odpowiedniego aparatu (gazometru) kwas węglowy. Spostrzeżenia Rosego, oparte na ścisłych i dokładnych badaniach chorych w czasie takich zabiegów, pozwalają wróżyć suchym CO_2 kąpielom szerokie zastosowanie w przyszłości. Mianowicie mają ulegać pod wpływem suchej kąpieli gazowej (CO_2) rozszerzeniu tętnice obwodowe i naczynia włosowate, parcie krwi wogóle wzrasta, rozkurcz serca staje się spokojniejszy i wydatniejszy, skutkiem czego i następujący po nim skurcz jest silniejszy. Krążenie krwi wogóle staje się żywsze, a tętno pełniejsze, rytm zaś tętna ujednostajnia się, a w wielu przypadkach arytmii znikać mają nawet zupełnie przerwy w tętnie. *P.*

Räbiger ogłosił niedawno w *Zeitschr. für diät. u. physik. Ther.* wyniki leczenia 43 przypadków błednicy, z których 21 osób leczył zapomocą zabiegów wodoleczniczych, a 22 podawaniem żelaza. Żelazo stosował autor pod postacią pigułek Blauda, zabiegi hydropatyczne zaś polegały na minutowych parówkach 3 razy tygodniowo z następowemi zimnemi przyklepywaniami *(Abklatschen)* i na częstych zimnych polewaniach. Zresztą całe postępowanie i sposób żywienia wszystkich chorych w czasie 8-tygodniowego leczenia było zupełnie jednakowe. Rezultaty jednak u obu grup leczonych powyższymi sposobami różniły się dość znacznie między sobą. Grupa leczonych wodą wykazywała po skończonej kuracyi znaczniejsze zwiększenie hemoglobiny we krwi i wybitniejsze pomnożeżenie liczby ciałek czerwonych krwi, niż u grupy leczonej żelazem. Natomiast przybytek na wadze okazał się wyższym u osób grupy ostatniej niż w grupie leczonych wodą, co autor tłumaczy pewnem, powstrzymującem szybszy wzrost wagi, działaniem łaźni parowej, która, jak wiadomo, wywołuje obfite poty. Z drugiej strony jednakże znikały u osób leczonych wodą znacznie szybciej takie objawy chorobowe, jak bóle głowy, ogólne osłabienie, bóle mięśniowe, bicie serca, szybko występujące znużenie, i t. d. — aniżeli przy leczeniu zapomocą przetworów żelaza. *P.*

Z Towarzystwa balneologicznego polskiego otrzymujemy następujące ogłoszenie:

Zjazd balneologiczny uchwalił zalecić do opracowania następujące tematy:

ZAKOPANE: Wjazd do Sanatoryum Dra Dłuskiego.

a) Proponowane przez Wydział Polskiego Towarzystwa balneologicznego:

1) Określić na podstawie badań klinicznych wpływ wody rymanowskiej ze zdroju Klaudyi na przewód pokarmowy.

2) Określić wpływ solanek Rabki, Rymanowa, Iwonicza, Truskawca, Ciechocinka na przemianę ciał azotowych w ustroju.

3) Określić wessalność szczaw żelazistych Krynicy, Szczawnicy, Żegiestowa na podstawie dokładnych rozbiorów moczu i kału.

4) Przedstawić na podstawie zasadniczych wskazań lekarskich, obowiązujących w każdem z naszych zdrojowisk, plan urządzeń lekarskich, pozwalających wyzyskać dokładnie przyrodzone siły lecznicze zdrojowiska, oraz plan urządzeń mechano-terapeutycznych, w szerszem tego słowa znaczeniu, pozwalających na uzupełnianie i potęgowanie działania przyrodzonych czynników leczniczych.

5) Opisać i omówić krytycznie dotychczas używane sposoby czerpania wód mineralnych, ze szczególnem uwzględnieniem czerpania wód żelazistych.

b) Temat proponowany przez Dr. Bol. Skórczewskiego: Zbadać klinicznie wpływ wód krynickich w przewlekłych chorobach narządu moczowego.

Nadto uchwalono zwrócić się do Wys. Rządu o zarządzenie i finansowe poparcie badań radiograficznych naszych wód mineralnych i niektórych przetworów kąpielowych, oraz na wniosek Dr. Skórczewskiego o przeznaczenie pewnej kwoty (500 kor.) na nagrody konkursowe za najlepszą pracę na temat, proponowany przez wnioskodawcę.

Wiadomości bieżące.

Frekwencya w naszych zdrojowiskach. W Krynicy od 15 do 26-go maja b. r. włącznie, bawiło osób **400.**

Prof. Dr. Ludomił Korczyński wyjeżdża w pierwszych dniach czerwca do Szczawnicy, gdzie, jak co roku, udzielać będzie porady lekarskiej.

Wydział Polskiego Towarzystwa balneologicznego wniósł do Wys. Wydziału krajowego we Lwowie prośbę o udzielenie subwencyi w wysokości 2.000 koron na wydawnictwa Towarzystwa i na popieranie badań naukowych w szczególności poszukiwań związków radioaktywnych i emanacyi radu w krajowych wodach mineralnych, w mułach i w borowinach.

Z podobną prośbą zwrócił się Wydział także do Wys. c. k. Namiestnictwa, a to w wykonaniu uchwały Zjazdu balneologicznego polecającej wyjednać fundusz na nagrody konkursowe za najlepszą pracę o działaniu wód krynickich w przewlekłych chorobach dróg moczowych, oraz fundusz na badania radioczynnych związków w wodach krajowych.

O nagminnem zapaleniu opon mózgordzeniowych czytamy w *Przeglądzie lekarskim* z dnia 27 maja co następuje: „W interesie galicyjskich zdrojowisk i uzdrowisk należałoby podnieść, zgodnie z prawdą, że w powiatach, w których leżą nasze zdrojowiska, nie było według urzędowych sprawozdań ani jednego przypadku nagminnego zapalenia opon mózgowordzeniowych. Czasopisma codzienne, które wiele poświęcają miejsca tej chorobie, nie powinny w imię prawdy przemilczeć tego doniosłego szczegółu ze względu na obecną porę roku i na przesadne, a nawet wprost nieprawdziwe wieści, które poza Galicyą są lekkomyślnie rozsiewane“.

W tej samej sprawie otrzymała redakcya *Przewodnika kąpielowego* z miarodajnej strony następujące wyjaśnienia:

„Nagminne zapalenia opon mózgu i rdzenia nawiedza już od całego szeregu lat ziemie polskie i nieoszczędza bynajmniej innych części Europy. Do nas przyszła ta choroba z Śląska pruskiego. Po raz pierwszy stwierdzono ją tam w postaci odosobnionej w r. 1863, w postaci nagminnej w r. 1864. Ogniskiem pierwotnem była Lignica w dolinie Nissy. Stąd poszła choroba dalej. W latach następnych stwierdzono ją na Pomorzu, w Prusiech zachodnich, w Królestwie Polskiem i Cesarstwie Rosyjskiem, oraz w wielu państwach niemieckich, zwłaszcza w Niemczech południowych. U nas dziwnym zbiegiem okoliczności nie zwrócono wtedy uwagi na odosobnione zresztą przypadki zapalenia opon i nie oceniono ich właściwie. Dopiero w r. 1874 ukazała się praca Dra Bendy, opisująca szereg przypadków zapalenia opon, spostrzeganych w Chrzanowie niedaleko Krakowa. Od tego czasu mnożą się sprawozdania o tej chorobie, pojawiającej się od czasu do czasu i u nas, w Galicyi i w Królestwie Polskiem w postaci małych epidemij. Takie epidemie mieliśmy w latach 1879 i 1880, w roku 1893, 1900, wreszcie w r. bieżącym. Oceniając je bezstronnie, stwierdzić musimy, że nie są one bynajmniej zastraszające co do rozprzestrzenienia i liczby przypadków. Daleko im w każdym razie do tego, o czem czytamy w sprawozdaniach lekarskich z innych krajów, gdzie, jak n. p. w Lizbonie podczas epidemii w r. 1902, w jednym tylko szpitalu D. Amelii leczono w przeciągu stosunkowo krótkiego czasu przeszło 100 przypadków zapalenia opon. U nas o takiej liczbie niema nawet mowy. Ważną jest także dla Galicyi ta okoliczność, że dotychczas niema u nas stałego ogniska choroby, że pojawia się ona prawie wyłącznie w tych tylko okolicach, których ludność w jakikolwiek sposób styka się z mieszkańcami Śląska pruskiego. Chorobę przynoszą albo nasi robotnicy, dążący tam za zarobkiem, albo też pątnicy, przybywający ztamtąd do miejsc odpustowych. Z całym naciskiem podnieść trzeba, że okolice podkarpackie i karpackie są dotychczas wolne od choroby. Szczegół to ważny dla galicyjskich zdrojowisk i uzdrowisk, leżących właśnie w tych okolicach“.

Wobec tych notatek wydają się wprost niezrozumiałe wiadomości o tegorocznej epidemii nagminnego zapalenia opon mózgowordzeniowych, kursujące zwłaszcza w Królestwie. — Nie różni się ona wprost niczem od dawniejszych, które przecież nikogo nie niepokoiły. Doświadczenie poucza zresztą, że nagminne zapalenie ustawało zawsze z końcem maja a względnie z początkiem czerwca i zapewne za jakiś tydzień lub dwa tygodnie dowiemy się ze sprawozdań urzędowych, że i tegoroczna mała epidemia wygasła zupełnie.

„Przegląd lekarski“ w Nrze 19 z dnia 13 maja br. zamieszcza następujące uwagi o odbytym w dniach 6 i 7-go maja Zjeździe balneologów polskich w Krakowie:

Zjazd balneologiczny odbył się ściśle podług nakreślonego przez inicyatorów programu, a chociaż obydwa dni poświęcił na same tylko odczyty i rozprawy, nie wyczerpał jednak nagromadzonego materyału odczytowego i dziś już trzeba nabrać przekonania, że dwa dni jest za mało, zwłaszcza, że przy zmianie warunków w Królestwie Polskiem Zjazdy następne będą liczniejsze, a z drugiej strony materyał balneologiczny jest tak jednolity, że dzielenie go na sekcye nie jest korzystne. Szczegółowe sprawozdanie z tego Zjazdu ma okazać się w dostępnym dla wszystkich organie Towarzystwa balneologicznego, więc pomijamy go, zaznaczając tylko, że miał on wszystkie cechy zjazdu balneologicznego polskiego w szerokich granicach etnograficznych, że obejmując treścią balneologię umiejętną, przemysł zdrojowiskowy i organizacyę zdrojowisk polskich, objął całokształt spraw balneologii krajowej, której każdy dział był reprezentowany na Zjeździe przez uprawnionych i kompetentnych zastępców.

W oczach naszych rozwija się żywa działalność, zmierzająca do uprzemysłowienia kraju i do zwiększenia swojskiej wytwórczości: nie wziąć udziału w tym ogólnym ruchu ekonomicznym, to znaczyłoby tyle, co poddać się

zwątpieniu i gnuśnej rezygnacyi, za które, przynajmniej co się tyczy zdrojowisk, cała odpowiedzialność spadłaby na stan lekarski. Powstanie zatem Towarzystwa balneologicznego, przyszłe zjazdy i wystawy balneologiczne, to bezpośrednie wyniki prawidłowego rozwoju potrzeb i warunków naszego bytu społecznego. Towarz. balneologiczne weszło na Zjeździe świeżo odbytym w bezpośredni stosunek z organizowanymi związkami dla rozwoju przemysłu krajowego wogóle, wytworzyło sobie drogi działania i w tem tkwi jego niepodzielna zasługa i uzasadniona nadzieja ogółu, że pracą swoją przyniesie ono pożytek społeczeństwu i nauce.

Znaczki receptowe. Wydział Polskiego Towarzystwa balneologicznego przypomina i poleca pamięci P. T. Lekarzy, praktykujących latem w zdrojowiskach, znaczki receptowe 4-ro groszowe, wydawane przez Administracyę znaczków receptowych przy Tow. samopomocy w Krakowie — Radziwiłłowska l. 4. Dom Tow. lek. krak.

Dochód ze sprzedaży znaczków przeznaczonym jest na utworzenie funduszu zapomogowego dla wdów i sierot po lekarzach.

Popierajmy przemysł krajowy. Zarządy zdrojowisk i uzdrowisk oraz gości zdrojowych prosimy o używanie materyałów piśmiennych, jak pióra, papier, ołówki, atrament, wyrobu krajowego.

Sprawa rozwoju Morszyna wzięła w ostatnich latach pomyślniejszy obrót. Towarzystwo lekarskie galicyjskie, którego Morszyn jest własnością, dokonało kilku ważnych dla przyszłości Morszyna inwestycyi, z których wymienić należy przedewszystkiem wystawienie nowych łazienek solankowych i borowinowych, zakładu hydropatycznego z wodociągiem i nowego domu mieszkalnego z obszerną werandą, urządzonego wygodnie i z pewnym komfortem. Nadto główny budynek przerobiono z gruntu, wystawiono nowy dom dla służby, a wspaniały park morszyński rozszerzono przez wcielenie doń nowozakupionych kilkunastu morgów lasu mieszanego. Stacyę kolejową, leżącą opodal zakładu, rozszerzono w tym roku znacznie. Kierownictwo lekarskie obejmuje Dr. St. Jasiński, który już w r. z. zakład prowadził — administracyę zaś p. Przybyłowski, znany dyrektor zakładu leczniczego w Cirkvenicy. Spodziewać się należy, że w obecnych warunkach znajdzie Morszyn daleko życzliwsze, niż dotąd, poparcie w kołach lekarskich i u publiczności, skoro obok znakomitych własności leczniczych i urządzenia jego stoją na wysokości współczesnych wymagań.

Otwarcie sezonu. W Krynicy w dniu 15 maja otwarto sezon uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kościele zakładowym przez ks. Szablowskiego. Następnego dnia rozpoczęto wydawać kąpiele mineralne. W innych krajowych zdrojowiskach rozpoczął się sezon dnia 20 maja.

W zakładach leczniczych w Busku, Ciechocinku i Solcu otwarto sezon leczniczy w niedzielę, d. 21 maja. W Druskienikach otwarcie sezonu zapowiedziano na d. 28 maja, w Połądze na dzień 1 czerwca.

Dr. Wład. Harajewicz został odznaczony tytułem radcy cesarskiego. Dr. Harajewicz wykonywa w letnim sezonie praktykę lekarską w Maryenbadzie; w sezonie zimowym mieszka w Wiedniu i oddaje się w zupełności na usługi stowarzyszeń polskich i polskich humanitarnych instytucyj.

Dra J. Gajzlera, właściciela zakładu leczniczego w Otwocku, powołano do Niżnego Nowgorodu dla pełnienia obowiązków lekarza w załodze miejscowej. Dr. G. pozostawił w Otwocku zastępców w osobach dwóch lekarzy zakładowych.

Przytułek w Ciechocinku. Tow. „Bratnia pomoc“ otwiera w Ciechocinku przytułek dla 70 ubogich chorych.

Otwarcie nastąpi d. 28 b. m.

Zarząd Tow. prosi o zaznaczenie, że przyjęci będą do przytułku tylko ci chorzy, którzy zapiszą się do niego w Warszawie w biurze „Bratniej pomocy“ (Karmelicka 27).

Treść: Dr. Ignacy Lemberger: Rozbiór chemiczny wody mineralnej ze zdroju „Kingi“ w Głębokiem. — Sprawozdania i streszczenia. — Wiadomości bieżące. — Ogłoszenia.